

1989 og de forspildte chancer

Af **Lukas A. Lausen**

EU fik ikke for alvor rodfæstet demokratiet i Øst- og Centraleuropa. Det betaler vi prisen for i dag.

Murens fald. Sovjetunionens sammenbrud. Tysklands genforening. Det er bare tre af de mange historiske hændelser, verden bevidnede ved udgangen af 1980'erne og slutningen af det sidste årtusinde.

Brede massebevægelser af stadigt mere oplyste folk stod op for værdier, principper og overbevisninger, og – i overvejende grad fredeligt – kæmpede for en anden verden end den, de var vandt til, og tvunget ind i. Vesten, kapitalismen og friheden havde sejret over kommunismen og ufriheden. Folkets frihedstrang endte efter årtier med at være stærkere end nok så veludviklede overvågnings-samfund og undertrykkelsesregimer. Friheden, demokratiet og markedet stod som sejrsherre. Som Francis Fukuyama skrev, og hvilket han konstant citeres for både fejlagtigt og uden kontekst: historien var forbi. Vesten havde vundet!

Jeg husker intet

Min egen generation, de såkaldte *mille-nials*, der kun lige er født omkring alle

disse epokegørende hændelser, husker naturligvis ikke spor af al euforien, letelsen og glæden. Det er historier for os, noget vi læser og hører om. Noget, vi ser grynede billeder af i historiske dokumentarer og jubilæumsindslag i nyhedsmedierne.

Og samtidig med, at vi næsten ikke selv har oplevet den fredsommelige revolution, er det måske netop min generation, der har profiteret aller-mest på den. Alle os, der er født og opvokset i 90'erne og starten af 00'erne, hvor optimismen spredte sig, og det gik godt. Vi vandt i barndoms-lotteriet, og fik som nogle af de allerførste muligheden for at vokse op i et (nogenlunde) fredeligt Europa uden eksistentielle kriser, med økonomisk (sådan da) fremgang, og på en baggrund af grundlæggende fremtidsop-timisme. Som varede helt indtil to fly 11. september 2001 ramte to tårne på det sydlige Manhattan.

Selvfølgelig gik ikke alt gnidnings-frit. Jugoslaviens sammenbrud var én langstrakt krise. Og ligeledes viste det sig hurtigt, at den tyske kansler Helmut Kohls ”Blühende Landschaften” – hans

Lukas A. Lausen (f. 1990) er formand for Det Udenrigspolitiske Selskabs ungdomsafdeling, U35. Han er uddannet cand.scient.pol fra Københavns Universitet og har en Master of Public Policy fra Oxford University. Lukas A. Lausen er tidligere personlig assistent for nuværende udenrigsminister Jeppe Kofod og public affairs manager hos Danfoss.

måde at beskrive det meget store økonomiske opsving, som han forudså for de nye østtyske delstater, der førhen udgjorde DDR – var langt mindre blomstrende, og meget langt ude i fremtiden.

Men selvom ikke alt var rosenrødt, så havde millioner af mennesker fået adgang til basale menneskerettigheder og ressourcer, der ikke kun muliggjorde økonomisk fremgang, men også gav adgang til fri dannelse, kultur og kunst.

De forspildte chancer dengang

Skruer vi tiden frem til i dag, nu hvor vi fejrer 30-året for opruddet i øst, står vi overfor nye såvel som gamle udfordringer. I flere østeuropæiske stater, herunder flere EU-medlemsstater, er

Økonomiske interesser sættes over principielle og humanitære overbevisninger.

demokratiet og dets institutioner meget mindre konsolideret, end vi for få år siden havde troet. Samtidig er de socioøkonomiske skel, selvom de økonomiske fremskridt har været stærkt positivt, stadig enorme mellem øst og vest i Europa.

Og mens det økonomisk var opgangstider efter murens fald, er den nødvendige økonomiske resiliens, styrken til at modstå kriser, aldrig for alvor blevet skabt. Lykkes sådan en øvelse ikke i opgangstider, bliver konsekvenserne desto hårdere i krisetider.

Begge disse forsømmelser har enorme konsekvenser for Europa i dag. Og forsømmelser skyldes politiske fejl. Den manglende rodfæstning af demokrati og retsstatslighed, som vi observerer i dag,

har negative implikationer for befolkningerne i Polen og Ungarn, men den sætter indirekte også et spørgsmålstegn ved EU's evne til at skabe, opretholde og promovere demokrati. Accepterer vi præmissen om, at EU også er et værdifællesskab, er det i sin kerne og eksistensberettigelse udfordret i dag. Kimen til denne legitimitetskrise må nødvendigvis spores tilbage til de beslutningstagere, der i sin tid vurderede, at EU's Københavnskriterier om netop retsstatslighed var opfyldt.

Når den Europæiske Union i dag ikke er i stand til give en meningsfyldt støtte til de millioner, der demonstrerer for retsstatslighed og demokrati i Hong Kong, svigter man sin egen arv fra 1989. Pragmatiske og økonomiske interesser sættes over principielle og humanitære overbevisninger.

På samme måde er et en politisk for sømmelse, at det finansielle og økonomiske system i tiden efter murens fald, da Europa alligevel var i gang med at kalibrere sig selv, ikke er blevet opbygget til en større styrke, med bedre modstanddygtighed mod de kriser vi har set, og som vi muligvis snart står overfor igen.

Mens 30-året for 1989 giver anledning til en fejring, må vi ikke glemme, hvad vi i tiden siden *ikke* har formået, og åbent tale om de problemer, der stadig består den dag i dag. Gør vi det ikke, svigter vi arven fra de millioner af fredelige demonstranter, der fortjener den egentlig ære for, at jerntæppet er væk og i Europa i dag er udelt og frit.

○ ○ ○